

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, igorgoroshkin@gmail.com

НАВЧАЛЬНО-МОВЛЕННЄВІ СИТУАЦІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ У 5-6 КЛАСАХ ГІМНАЗІЇ

У сучасному освітньому процесі вчителі іноземної мови шукають оптимальні методи, прийоми, засоби навчання, комбінуючи їх у певні освітні системи з тим, щоб отримати високі результати. Прикметною ознакою уроку іноземної мови стає дотримання принципу комунікативної спрямованості, мета якого полягає в тому, щоб забезпечити не лише знання іноземної мови як системи, а й ефективне спілкуванню цієї мовою.

За умови відсутності мовного середовища в закладах загальної середньої освіти вчитель іноземної мови змушений вдаватися до моделювання життєвих ситуацій, які імітують реальне спілкування в штучних умовах. Такі ситуації називають мовленнєвими.

Мовленнєва ситуація (далі МС) - це динамічна система взаємовідносин комунікантів, яка базується на відображенні об'єктів і подій зовнішнього світу, породжує потребу до цілеспрямованої діяльності під час розв'язання мовленнєво-мисленнєвих завдань. МС виникає спонтанно або ж її планує заздалегідь учитель. МС поділяють на природні і штучні або, за термінологією В.Л. Скалкіна, – навчальні [1]. Природні МС в на уроці виникають досить часто. Проте, на жаль, коло таких ситуацій обмежене. Вони не можуть охопити весь лексичний матеріал, передбачений навчальною програмою. Саме в тому, щоб опанувати зміст програми в повному обсязі, ми і вбачаємо провідну роль навчально-мовленнєвих ситуацій в освітньому процесі.

Дослідники проблеми (С.Ніколаєва, О.Пасічник, Т.Полонська, В.Редько та ін.) довели, що використання МС на уроці сприяє формуванню в учнів мовних умінь, а також розвиткові розумових та комунікативних здібностей. Результати досліджень уможливають висновок, що ефективність навчання іноземної мови значною мірою залежить від уміння вчителя організувати мовлення учня, спираючись на певну мовленнєву ситуацію та вміло керуючи нею, спрямовуючи її перебіг таким чином, щоб учень міг розкрити свій лексичний потенціал якомога повніше.

Ми розглядаємо МС як окремий вид діяльності, що передбачає взаємодію освітнього процесу, тому їй притаманні змістовність і певна структура. Структура МС містить формулювання вчителем комунікативного завдання, вирішення комунікативного завдання учнями, контроль або самоконтроль, рефлексію. Формулювання комунікативного завдання має враховувати вікові, особистісні і психологічні якості учнів. Таким чином учитель отримує можливість орієнтувати учнів у ситуації спілкування, пояснювати мету завдання, забезпечувати його емоційність і привабливість, підвищувати його ціннісний потенціал.

Вирішення комунікативного завдання передбачає вибір форми комунікації (пари, групи, команди), яка визначається змістом комунікативного завдання, а також психолого-педагогічними особливостями вікової групи учнів. Метою комунікативного завдання може бути активізація граматичних, лексичних і мовних навичок. МС завжди змінюється одночасно з мовними діями і залежно від них.

Контроль являє собою звіт учнів про вирішення комунікативного завдання. На цьому етапі дуже важливою є оцінка вчителя, що має бути об'єктивною, а також виокремлювати сильні сторони виконаної роботи задля мотивації учнів.

Отже, МС - це не лише дидактична одиниця, а й потужний засіб виховання ціннісного ставлення особистості до себе, до оточуючих, до світу.

Спостереження за освітнім процесом, аналіз спеціальних джерел дозволяють виокремити два основні види МС:

- контекстуальні ситуації, у яких мовленнєва поведінка учня зумовлена контекстом, змістом першої репліки і завданням мовця,
- вільні ситуації, де мова спілкування вільна та направляється лише загальним завданням, яке не можна виконати однією мовною дією. Прикладом вільної ситуації є діалог, що містить понад 5 реплік.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб максимально наблизити ситуацію до реального життя. Педагог ставить учням запитання, що стимулюють підлітків до обговорення цікавих для них проблем і дозволяють уникнути монологічного висловлення.

Ефективним способом моделювання МС є рольова гра, наприклад, «Сенкан», у процесі якої просимо учнів назвати свій улюблений вид спорту (1 - іменник, далі 2 прикметники, що характеризують цей вид спорту, потім – три дієслова; наступним кроком є складання однієї фрази, що передає основний сенс). Наприклад:

футбол	football
швидкий, красивий	fast, beautiful
бігати, забивати, грати	run, score, play
футбол – це цікава гра	football is an interesting game

Означені ситуації допомагають учням не лише опанувати іноземну мову, а й навчитись ефективного спілкування цією мовою в умовах реального життя; дозволяють збільшити словниковий запас, удосконалити вміння й навички усного спілкування.

Література:

1. Скалкін В.Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення. Київ : Рад. школа, 1978. 129 с.

Горошкіна Олена Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, olenagoroshkina@gmail.com

СПЕЦИФІКА ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ ЛЦЕЮ СТИЛІСТИЧНОЇ НОРМИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Сучасна методика навчання стилістики є синтезом узагальненого як минулого, так і сучасного досвіду навчання. Розроблення питань навчання стилістики започаткували ще К. Ушинський, І. Огієнко, О. Білецький, О. Парадизький, М. Сулима та інші відомі педагоги, оскільки в їхніх працях закладено важливі для сьогодення положення:

Однією з перших питань методики стилістики в українській лінгводидактиці почала розробляти М. Пентилюк, окремі аспекти означеної проблеми порушено в дисертаціях Г. Дідук-Ступ'як, І. Кучеренко, І. Лопушинського, А. Нікітіної, А. Попович, Л. Сугейко та інших дослідників, які обґрунтували, що стилістична робота є складником як кожного окремого уроку, так і системи уроків української мови загалом. Так, Л. Сугейко доводить, що доцільно поетапно формувати стилістичні вміння учнів починаючи з початкових класів: спостерігати за стилістичним забарвленням текстів, виконувати стилістичний аналіз, зіставляти тексти різних стилів, конструювати, редагувати, вдосконалювати написане [2]. С. Караман визначає як провідний принцип навчання рідної мови й мовлення на текстовій основі, акцентує на